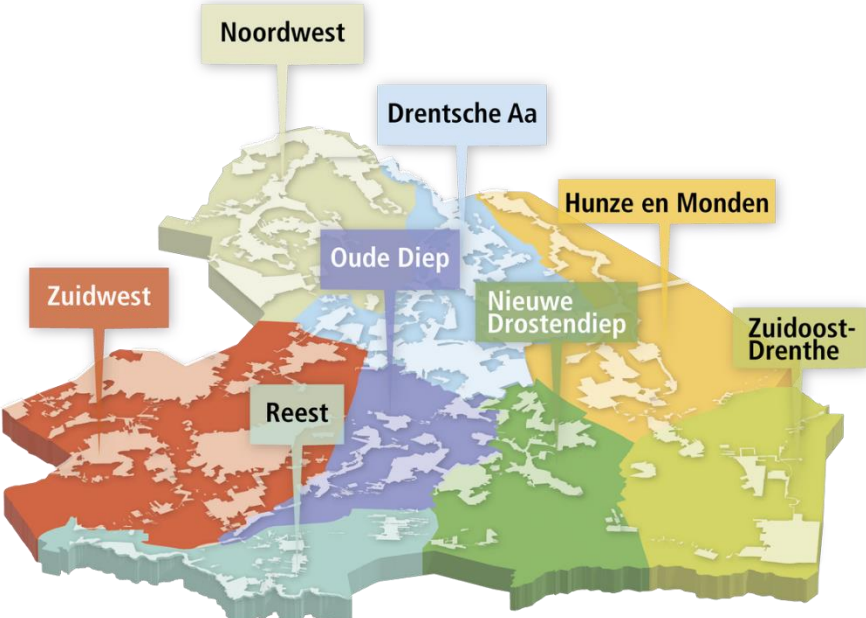

Maatregelpakket Natuur & Stikstof Drenthe

- Algemene informatie aanvraag

Naam	Natuur & Stikstof
Hoofdaanvrager incl. contactgegevens	Provincie Drenthe Edward Sie E.Sie@drenthe.nl 0592 365148
Deelnemende partijen	<p>Voor het DPLG ligt de verantwoordelijkheid bij de provincie. De provincie stemt af en werkt samen met gebiedspartners. Dit maatregelpakket Natuur & Stikstof is samengesteld door de Provincie Drenthe met inhoudelijke input van verschillende gebiedspartijen.</p> <p>Prolander is als uitvoeringsorganisatie van de provincie Drenthe nauw betrokken bij de totstandkoming van het Drentse gebiedsprogramma en het voorliggende maatregelpakket en zal een belangrijke rol krijgen in de uitvoering van de maatregelen binnen de gebiedsprocessen. Prolander voert al in bestaande gebiedsprocessen gelijksoortige projecten in het landelijk gebied van Drenthe uit.</p> <p>De uitvoering van maatregelen zal in samenwerking zijn met waterschappen, terreinbeherende organisaties, gemeenten, waterleidingbedrijven, LTO Noord, Drents Agrarisch Jongeren Contact, Agrarisch Natuurvereniging Drenthe (AND), adviescommissies en particulieren.</p>
Gebied /locaties	<p>De maatregelen gaan over de volgende deelgebieden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Noordwest-Drenthe - Drentsche Aa - Oude Diep - De Hunze en Monden - Zuidoost-Drenthe - Nieuwe Drostendiep - De Reest - Zuidwest-Drenthe
Samenvatting	Doel

	<p>De uitgebreide omschrijving van de opgaven DPLG in het kader van natuur en stikstof is in het gebiedsprogramma (hoofd- en werkdocument) te lezen.</p> <p>Belangrijkste maatregelen en instrumenten De maatregelen natuur en stikstof voor 2024 en 2025, waar dit maatregelpakket om gaat, focust zich op kwaliteitsverbetering natuur (binnen NNN), versterking biodiversiteit (buiten NNN), uitvoering van de bomen- en bossenstrategie, realisatie groenblauwe dooradering, agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb) en nieuw c.q. aanvullende voorbereidende onderzoeken.</p> <p>Doelbereik Één van de kerndoelen waar het NPLG naar streeft is water- en bodem sturend. Naast het doel van de instandhouding van een veerkrachtige natuur, is KRW een belangrijke NPLG-opgave (hoewel dit een lopende opgave is, wordt deze in het NPLG meegekoppeld). De no-regret en korte termijn maatregelen zoals in dit formulier omschreven, dienen meerdere doelen maar focussen met name op hydrologisch systeemherstel door inrichtingsmaatregelen of voorbereidende onderzoeken.</p> <p>Verhouding tot gebiedsprogramma De opgaven, doelen en oplossingsrichtingen zijn opgenomen in het gebiedsprogramma, waarbij aangegeven is dat de maatregelen uit deze omschrijving nodig zijn om de beoogde doelen te behalen. Het gaat hierbij expliciet om no-regret, korte termijn, urgente maatregelen. De langere termijn (na 2025) aspecten uit het gebiedsprogramma zijn hierin niet meegenomen.</p>
Bijlagen	<i>Bijlage 1. Besluitvorming en participatie</i>

Opgaven/problemanalyse en te bereiken doelen

Analyse provinciale/	DPLG-opgaven in de deelgebieden
----------------------	--

<p>gebiedsopgaven NPLG</p>	<p>In het deelgebied Zuidwest-Drenthe landt een concentratie van DPLG opgaven (stikstof/klimaat en natuur/water). Hier liggen drie grote stikstofgevoelige Natura-2000 gebieden, beekdalen en grondwaterbeschermingsgebieden. Op basis van de NDA's gelden vermessing, verzuring en verdroging als generieke drukfactoren voor deze gebieden. Verdroging is het gevolg van ontwatering in de beekdalen buiten de N2000-begrenzing. In het Drents Friese Wold dragen ook de waterwinning Terwisscha en een hoog aandeel naaldbomen bij aan de verdroging. In het Dwingelderveld draagt de waterafvoer Spier-Moraine bij aan de verdroging. Beregening en drainage t.b.v. landbouw buiten N2000 speelt in alle drie de gebieden. Andere drukfactoren zijn verstoring van vogels (DFW), te geringe oppervlaktes waarop habitattypen voorkomen (Holtigerveld) en een te lage beheerintensiteit (gedeelte Dwingelderveld). Onderzoek naar wolven in relatie tot begrazingsbeheer is noodzakelijk. Vanuit water vormen de grondwaterbeschermingsgebieden en reservering strategische watervoorraden voor toekomstig drinkwatervoorziening een belangrijk aandachtspunt. In heel Drenthe is sprake van 189 piekbelasters. Hiervan wordt ingeschat dat er meer dan 100 in Zuidwest Drenthe liggen. Het betreft voornamelijk veehouderijen. Wat gerealiseerd wordt via de aanpak piekbelasters of vrijwillige aankoop wordt verminderd op de stikstofopgave. Dit wordt verder omschreven in het maatregelpakket 'grond en bedrijven'.</p> <p>De Reest, dat ten zuiden ligt van Zuidwest Drenthe, is een kleiner gebied zonder Natura-2000 gebieden. Hier ligt de (DPLG) opgave in het kader van de bomen- en bossenstrategie.</p> <p>In deelgebied Drentsche Aa liggen naast het gelijknamige Natura-2000 gebied Drentsche Aa ook de Natura-2000 gebieden Elperstroom, Witterveld en Drouwenerzand. Uit de natuurdoelanalyses (NDA's) blijkt dat vermessing, verdroging en veranderende overstromingsdynamiek drukfactoren zijn in de beekdalen. Op de flanken is ook verzuring een knelpunt. Andere drukfactoren vormen versnelde successie, te intensief beheer om de gevolgen van vermessing tegen te gaan en versnippering van het leefgebied van een aantal soorten. Voor het hoogveengebied Witterveld zijn vermessing en verdroging, wat resulteert in vergrassing, belangrijke drukfactoren. Als gevolg van doorsnijdingen van de keileemlaag door ingrepen uit het verleden zijn schijngrondwaterspiegels gebroken. Waterkwaliteit is voor de Drentsche Aa een belangrijk aandachtspunt in verband met drinkwaterbereiding vanuit oppervlaktewater (zoals ook omschreven in maatregelpakket 'hydrologie'). In de benedenloop ligt een opgave in verband met uitbreiding van de grondwaterwinning ten behoeve van drinkwater.</p> <p>De opgave in deelgebied De Hunze en Monden is het aan elkaar koppelen van natuurgebieden om te komen tot een robuust systeem. De kwelstroom vanaf de Hondsrug kan daardoor nog beter benut worden. Een deel van de VHR opgaven zoals vochtige heide, blauwgrasland of hoogveenbos, zou in dit deelgebied gerealiseerd kunnen worden. Ook de knoflookpad heeft hier zijn leefgebied. De stikstofopgave in De Hunze en Monden is met name de generieke opgave voor Drenthe.</p> <p>Zoals omschreven in het maatregelpakket 'hydrologie' is in het Nieuwe Drostendiep herstel van het beekdalsysteem van drie beken belangrijk, waarbij de prioriteit (en dus 2024-2025) ligt op het systeem Aalderstrom – Nieuwe Drostendiep en Geeserstream – Loodiep (de bijbehorende maatregelen zijn omschreven bij hydrologie). Daarnaast is Galgaten een belangrijk weidevogelgebied. Ten oosten van Dalerpeel liggen enkele hoogveenrestanten waarvoor maatregelen tegen verdroging een belangrijke opgave vormen. Het bosgebied rondom Hollandscheveld wordt uitgebreid als invulling van de Drentse bossenstrategie. Net als in De Hunze en Monden is de stikstofopgave met name de generieke opgave voor Drenthe, want er liggen geen Natura-2000 gebieden in het Nieuwe Drostendiep.</p>
--------------------------------	--

	<p>In Noordwest-Drenthe liggen meerdere beekdalen die afstromen in noordelijke richting. Vanuit het Fochteloërveen, via het Leekstermeer en vervolgens het Lauwersmeer in Groningen is sprake van een watersysteem doorlopend tot aan de Waddenzee. Het probleem voor de beekdalen is dat er schakels missen. Voor het Peizerdiep-systeem betreft dit laaggelegen gronden nabij Peize en Steenbergen. Voor het Eelderdiep-systeem vormen de Grote Masloot en de verbinding met de Hondstongen belangrijke opgaves. Aandachtspunt vormt het voorkomen van grote watervlavel en waterteunisbloem in delen van het beeksysteem; verspreiding naar andere delen van het watersysteem moet worden voorkomen. Daarnaast is er voor de Onlanden sprake van een grote opgaven, namelijk vergroting van de waterbergingscapaciteit om te zorgen voor 'droge voeten' in de stad Groningen. Uit de NDA blijkt dat in en om het Leekstermeer sprake is van een foerageerprobleem voor een aantal vogelsoorten. Drukfactoren in het Fochteloërveen en Norgerholt zijn verzuring, vermessing, verdroging en verstoring van vogels. Tegelijkertijd is het inwaaien van gewasbeschermingsmiddelen een probleem. De stikstof opgave is gelijk aan de generieke opgave voor heel Drenthe, daarnaast speelt de stikstofopgave voor de gebieden Fochteloërveen en Norgerholt.</p> <p>In deelgebied Oude Diep vormt herstel van de verbinding tussen de N2000-gebieden Mantingerzand en Mantingerbos met het beeksysteem Oude diep een belangrijke opgave. Uit de NDA's blijkt dat verzuring, vermessing en verdroging voor deze N2000-gebieden een probleem is. Op dit moment ontbreken nog enkele schakels om het beeksysteem robuust te kunnen maken. Naast mogelijkheden om het systeem in de lengterichting van het beekdal op orde te brengen, zijn er op enkele plekken ook mogelijkheden om gradiënten haaks op het beekdal te herstellen. In de NNN-gebieden Scharreveld en Rheebruggen ligt de opgave om deze gebieden robuuster te maken.</p> <p>In Zuidoost-Drenthe ligt het N2000-gebied Bargerveen. Uit de NDA's blijkt dat ook hier vermessing, verzuring en verdroging een probleem is, net als verontreiniging door gewasbeschermingsmiddelen. Voor sommige vogelsoorten wordt het gebied te intensief beheerd. De belangrijkste opgave voor het Bargerveen vormt afronding van de laatste hydrologische bufferzones aan Nederlandse zijde. De hydrologische situatie aan Duitse zijde vormt echter nog een risico voor de te behalen VHR-doelen. In de omgeving van het Bargerveen liggen nog een aantal kleinere hoogveenrestanten, zoals het Oosteindsche Veengebied en Berkenrode. Voor de korte termijn (2024-2025) is de opgave om verdroging van deze veengebieden te verminderen. Voor de bosgebieden Emmerdennen en Valtherbos is de opgave om deze robuust te maken. Het Valtherbos vormt daarbij een prioritair waterwingebied. Daarnaast bestaan de opgaves uit extra maatregelen voor de knoflookpad rondom Valthe, met aandacht voor extra leefgebied voor de knoflookpad.</p> <p>Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) De huidige uitvoering van het ANLb wordt landelijk gezien als een succesvol en goed georganiseerde wijze van beheer in het agrarisch gebied ten behoeve van de doelen biodiversiteit en landschap en water. Met de leefgebiedenbenadering wordt het leefgebied dooradering, akker, grasland en categorie water optimaal beheerd waarbij de doelsoorten uit het Natuurbeheerplan Drenthe behouden moeten worden. Daarbij ligt de focus op akkervogels en soorten van aan het leefgebied dooradering. Dit natuurbeheerplan is naast de SVNL het subsidiekader voor inzet van het ANLb.</p> <p>Groenblauwe dooradering opgave DPLG Bijdragen aan VHR-doelen en basiskwaliteit natuur door realisatie van Groenblauwe dooradering (GBDA) in het landelijk gebied.</p>
Doelbereik NPLG	<p><i>Beschrijf de NPLG-doelen die met het maatregelpakket, waarvoor een aanvraag rijksbijdrage wordt gedaan, gerealiseerd worden. Geef dit zoveel mogelijk getalsmatig weer.</i></p>

	Het maatregelenpakket stikstof en natuur draagt bij aan de doelen voor stikstof en klimaat door vermindering van emissies, draagt bij aan de verbetering van omgevingscondities en versterking van bodem-, water- en natuursystemen. Het maatregelenpakket met no-regret maatregelen draagt bij aan de lange-termijn opgave voor ontwikkeling van robuust functionerende systemen. Het maatregelenpakket draagt eveneens bij aan de KRW-doelen.
Eventuele wijzigingen ten opzichte van gebiedsprogramma	<i>Beschrijf, als aan de orde, of de opgave, doelen en maatregelen in het gebied/de provincie gewijzigd zijn ten opzichte van het gebiedsprogramma. (Bijvoorbeeld als resultaat van een voorafgaande planuitwerking of verkenning voor een omwisselbesluit)</i> Niet van toepassing.
Meekoppelkansen	<i>Beschrijf de opgaven of doelen in het gebied die, naast de doelen van het NPLG, met het te realiseren maatregelenpakket waarvoor een rijksbijdrage wordt aangevraagd, ook gerealiseerd gaan worden en die daarmee onderdeel zijn van de uitvoering van het maatregelenpakket.</i> Een deel van de Natuur & Stikstof doelen kunnen gecombineerd worden met de Water & Klimaat doelen. Denk bijvoorbeeld aan de inrichting van een beekdal, waarbij de doelen van natuur gecombineerd worden met de Kaderrichtlijn Water (KRW). Ook bosaanleg, opgave vanuit de Drentse Bomen en Bossenstrategie, draagt bij aan de klimaatdoelen.

Oplossingsrichtingen, doelbereik en (sociaaleconomische) effecten

Maatregelen en instrumenten	<p><i>Beschrijf de maatregelen en instrumenten die onderdeel zijn van het maatregelenpakket (1-3 zinnen per maatregel en instrument). Voeg desgewenst aanvullende notities toe en/of verwijst waar relevant naar het gebiedsprogramma.</i></p> <p>De oplossingsrichtingen en bijbehorende maatregelen (2024-2025) om bovenstaande opgaven en knelpunten natuur en stikstof op te lossen, worden in het volgende omschreven. Het gaat om korte termijn, no-regret maatregelen die <u>niet</u> vanuit KRW, Natuurpact of andere financieringsbronnen gedekt zijn, maar wel urgent zijn.</p> <p>Versterken kwaliteit (binnen NNN)</p> <p>In Zuidwest-Drenthe is in het gebied Spier-Moraine op korte termijn (2024-2025) extra inzet nodig c.q. uitbreiding van het huidig pakket met maatregelen (Programma Natuur) om de hydrologische problemen rond het ecoduct op te lossen. De gebieden Holmers/Halkenbroek en het beekdal van het Amerdiep in de Drentsche Aa zullen in de toekomst op elkaar aansluiten. De Holmers/Halkenbroek is ingericht, maar herstel van de landschapsgradiënt naar het beekdal wordt op dit moment tegengehouden doordat de gebieden worden gescheiden door een hoge kade. In het Witterveld is een pingoruïne met actief hoogveen gelegen, die doorkruist wordt door een fietspad. Gepland is om dit fietspad om de pingoruïne te leggen. Aan de zuidzijde van het Bargerveen in deelgebied Zuidoost-Drenthe ligt de Buffer Zuid van 220 hectare groot dat ten behoeve van het Natura-2000 gebied ingericht zou moeten worden met buffers. De eerste fase van de inrichting is gedekt. De tweede fase van de inrichting wordt meegenomen in dit maatregelenpakket, zodat op korte termijn de bufferzone in zijn geheel kan worden aangelegd.</p> <p>VHR-ontwikkelopgave</p> <p>Ten behoeve van een robuust natuursysteem zijn in de Drentsche Aa mogelijkheden om een aantal knelpunten op korte termijn op te lossen. Ontbrekende schakels in het beekdal komen deels vrij en kunnen worden ingezet om het beekdal robuust te maken. Tevens kunnen wij in deze ontbrekende schakels de beken gaan hermeanderen, wat een belangrijke KRW-opgave is. Langs het Zuidlaardermeer in De Hunze en Monden is de overgang vrij abrupt wat zorgt voor hydrologische problemen. In tweetal gebieden komen gronden vrij waarmee wij het beekdal van de Hunze kunnen afronden. In Nieuwe</p>
-----------------------------	--

	<p>Drostendiep liggen mogelijkheden om ontbrekende schakels in het beekdal aan het systeem toevoegen. Dit zal (lokaal) een kwaliteitsimpuls geven aan de natuurgebieden. In de omgeving van Een-West in Noordwest-Drenthe kunnen wij een deel van de ecologische verbinding realiseren, waardoor twee relatief kleine en kwetsbare gebieden met elkaar worden verbonden. In Veenhuizen kunnen wij langs de watergangen natuurvriendelijke randen inrichten wat zal bijdragen aan de groenblauwe dooradering. Tussen Mantingerbos en Wijsterbroek in het Oude Diep zijn mogelijkheden om het beekdal te versterken. Een ander belangrijk knelpunt is de Hoogeveenseweg in het Mantigerzand. Onderzoek is inmiddels afgerond en de uitvoering voor het bouwen van een ecobrug kan worden opgestart. In Zuidoost-Drenthe aan de rand van het Bargerveen wil de provincie buffer noordwest robuuster maken. Deze functioneert nog niet geheel naar wens. Door een herinrichting kunnen wij de laatste knelpunten oplossen. In de ecologische verbindingzone (EVZ) Koelveen moeten nog drie faunapassages worden geplaatst voor het functioneren van de EVZ. Voor deze faunapassages ontbraken de financiële middelen. In de omgeving van Valthe en Nieuw-Weerdinge kunnen wij herstelmaatregelen nemen ten behoeve van het leefgebied van de Knoflookpad.</p> <p>Bossenstrategie In Zuidwest-Drenthe liggen aan de oostzijde van het Terhorsterzand mogelijkheden voor de realisatie van 70 hectare bos. De te realiseren bossen leveren tevens een belangrijke bijdrage in het hydrologisch robuust maken van dit gebied. In de omgeving van Oudemolen en de boswachterijen Hooghalen en Gieten-Borger in de Drentsche Aa liggen mogelijkheden voor de realisatie van 30 hectare bos. Aan de rand van het Mantingerbos in het Oude Diep liggen mogelijkheden om 15 hectare bos te realiseren. Langs de EVZ Koelveen in Zuidoost kunnen we 5 hectare bos realiseren waarmee wij de EVZ versterken. In De Reest liggen bij de Wijk en Stapelerveld mogelijkheden voor de realisatie van 60 tot 80 hectare bos.</p> <p>Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) Provincie Drenthe is voornemens het ANLb-beheer te laten groeien voor de periode 2024 en 2025. Na een inventarisatie bij de collectieven blijkt dat hier een wachtlijst is, wat aangeeft dat er voldoende draagvlak is voor de groei in beheer. De focus ligt op dooradering en akkervogelbeheer. De opgave herstel VHR-soorten en groenblauwe dooradering komen hierin samen. het gaat om het versterken en verzwaren van beheer in de leefgebieden en tevens de KRW-doelstelling middels ANLb-beheer versneld te behalen. Om de extra ambitie te realiseren vragen wij het aanvullende bedrag vanuit dit maatregelpakket aan.</p> <p>Groenblauwe dooradering Herstel van aangetaste landschapselementen in het landelijk gebied van Drenthe.</p> <p>Onderzoek Verschillende onderzoeken kunnen op korte termijn uitgevoerd worden (2024-2025) en hebben urgentie. Het gaat dan om onderzoek naar de wolf in o.a. Zuidwest-Drenthe, wat vraagt om onderzoek naar de gevolgen voor het begrazingsbeheer op de zuidelijke gronden van het Dwingelderveld. In het Witterveld in deelgebied Drentsche Aa is onderzoek nodig naar herstel van een dekzandrug en de invloed van een tankgracht. In het Oude Diep is aanvullend onderzoek nodig naar de koppeling tussen de Oude Vaart en de Beilerstroom. Op het Mantingerveld is aanvullend onderzoek nodig om tot een goede inrichting te komen.</p>
Doelbereik (in verhouding tot het gebiedsprogramma)	<p><i>Geef aan welke bijdrage het maatregelpakket levert aan het doelbereik, zowel voor wat betreft de NPLG-doelen als voor eventuele meekoppelende opgaven en doelen.</i></p> <p><i>Beschrijf daarbij de verhouding tussen het doelbereik van het maatregelpakket in verhouding tot het doelbereik van gehele gebiedsprogramma (de andere al gerealiseerde of nog te realiseren maatregelpakketten).</i></p>

	<p>De opgaven zoals beschreven voor stikstof en natuur hebben direct betrekking op stikstof en klimaatdoelen, robuuste water- en bodemsystemen en de VHR-doelen. Provinciebreed beleid voor de landbouwsector reduceert de emissie van stikstof en methaan. Door inzet van vrijvallende landbouwgronden voor ruiling kunnen laaggelegen percelen vrij worden gemaakt voor herstel van robuuste water- en bodemsystemen. Ook kunnen hiermee bedrijfsverplaatsingen van bedrijven op korte afstand van stikstofgevoelige N2000-gebieden gerealiseerd worden. Dit draagt bij aan verminderen van drukfactoren verzuring en vermesting op individuele N2000-gebieden. Dit draagt bij aan het op orde brengen van omgevingscondities voor de habitattypen en VHR-soorten in de N2000-gebieden. De kpi-aanpak betekent dat aanvullend hierop provinciebreed maatregelen worden genomen ter verbetering van lokale bodem- en watercondities en vermindering van emissies.</p> <p>Op basis van in het verleden uitgevoerde onderzoeken en nieuw opgestarte initiatieven, zoals een Drenthe-brede LESA studie, komen nieuwe inzichten in de werking van de bodem- en watersystemen en de relatie met VHR-doelen naar voren. Een aantal locaties komen naar voren als gebieden waar maatregelen nodig zijn t.b.v. N2000-doelen. De voorgestelde maatregelen dragen bij aan kwaliteitsverbetering van bestaande en in potentie mogelijke uitbreidingslocaties voor habitatype en leefgebieden van VHR-soorten. In een aantal gevallen is nader onderzoek nodig om de benodigde maatregelen scherp te krijgen. Op dit moment is nog niet kwantitatief berekend hoe groot deze bijdrage is. Bosuitbreiding resulteert in vergroting van het areaal bos en verbinden van kleinere, losse opstanden.</p> <p>In een aantal gevallen is nader onderzoek nodig om de benodigde maatregelen voor het oplossen van knelpunten voor inrichting of beheer scherp te krijgen. Door voor deze aspecten vroegtijdig de benodigde onderzoeken op te starten, kan deze informatie tijdig ingebracht worden in de gebiedsprocessen. Dit draagt bij aan continuïteit in de uitvoering van het DPLG/NPLG en behalen van de lange termijn doelen.</p>
Onderbouwing	<p><i>Onderbouw de keuze voor de maatregelen en instrumenten om tot het gestelde NPLG-doelbereik te komen. Maak hierbij gebruik van de beleidstheorie /doelenboom in het gebiedsprogramma, het toetsingsadvies van de Ecologische Autoriteit, de sociaal economische impact analyse (incl. de toekomst van de landbouw), effecten op leefbaarheid, milieu en leefomgeving e/o andere onderzoeken en adviezen zoals een eventuele milieueffectrapportage. Geef, als relevant, weer welke alternatieve maatregelen en instrumenten zijn afgewogen en op welke gronden deze zijn afgevalen (bijvoorbeeld effectiviteit, legitimiteit en/of draagvlak).</i></p> <p>De strategie om de NPLG doelen voor de lange termijn te realiseren is verwoord in het werkdocument. De focus van het maatregelenpakket 2024-2025 richt zich op verbetering van de omgevingscondities in en rondom de Natura2000-gebieden. Generieke maatregelen en gebiedsgerichte maatregelen versterken elkaar. De maatregelen dragen bij aan het verminderen van de in de NDA's gesignaleerde drukfactoren, het oplossen van knelpunten m.b.t. gebiedsinrichting en verbinden van natuurgebieden.</p> <p>Een deel van de VHR-doelen wordt gerealiseerd in beekdalen. Hiervoor is het van belang dat in deze beekdalen ontbrekende schakels omgevormd, zodat het watersysteem optimaal ingericht kan worden. Bosontwikkeling rondom natuurgebieden draagt bij aan de klimaatopgave, versterkt en verbindt bosgebieden en vormt een afscherming voor milieu-invloeden vanuit de omgeving. Op soortsniveau worden maatregelen genomen ten behoeve van de knoflookpad. De grootste populatie van deze soort in Nederland is</p>

	te vinden in Drenthe. Er worden aanvullende maatregelen genomen om het leefgebied van deze soort te versterken.
--	---

• **Besluitvorming en daarbij betrokken partijen**

Beschrijving partijen, rollen en verantwoordelijkheden	Zie bijlage
Afgeronde procedures en besluitvorming	<i>Presenteer een chronologisch overzicht van de procedures en besluitvormingsmomenten die zijn afgerond of nog lopend zijn om te kunnen starten met de realisatie. Bevestig dat alle procedurele stappen in beeld zijn en afgerond kunnen worden om tot realisatie over te gaan. Bijvoorbeeld ruimtelijk-planologische procedures, mogelijke wettelijke compensatie en/of vergunningverlening.</i>
Participatie en betrokkenheid democratische vertegenwoordigingen	Zie bijlage

• **Financiën en risico's**

Onderbouwing overheidsbijdrage	<i>Beschrijf waarom een rijksbijdrage voor realisatie van het maatregelpakket noodzakelijk is.</i>								
Kostenraming	<i>Geef een kostenraming voor het maatregelpakket en voeg een verdere toelichting desgewenst bij. De minimale vereisten voor de kostenraming zijn: . Specificeer de kosten per type maatregel. Werk volgens de PxQ systematiek. Betrek bij de kostenraming de voorziene baten, zoals doorverkoop van verworven gronden. Geef weer wat de meerjarige programmering van uitgaven / kosten is. Betrek bij de kostenraming een risicoreservering voor onvoorziene kosten. Geef eventuele structurele (beheer)kosten weer, en geef aan welk deel van deze kosten vóór 2035 en welk deel na 2035 gemaakt worden (het Transitiefonds is tijdelijk tot 2035. Na die tijd kunnen kosten uit deze financieringsbron niet meer gedekt worden).</i>								
Dekkingsvoorstel	<p><i>Specificeer uit welke financiële bronnen van het Rijk bekostiging gevraagd wordt. Voorbeelden: Transitiefonds, Deltaprogramma, Klimaatfonds, GLB-NSP, evenals al bestaande regelingen.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Geef bedragen weer inclusief en exclusief BTW en welk deel BTW compensabel is en dus niet uitgekeerd wordt (en verloopt via aanvraag BTW compensatiefonds).</i> • <i>Specificeer in het dekkingsvoorstel de cofinanciering van provincies, waterschappen, gemeenten en/of mogelijk andere partijen. Bevestig de bijdrage die deze partijen willen doen, bijvoorbeeld in een bestuursovereenkomst of een andere bestuurlijk vastgelegde afspraak.</i> • <i>Geef weer hoe eventuele structurele (beheer)kosten gedekt worden.</i> <p>In deze paragraaf hebben we twee financiële tabellen opgenomen. De eerste tabel bevat een financieel overzicht waarvan we de maatregelen in 2024 en 2025 kunnen starten en/of uitvoeren. De tweede tabel is een overzicht van twee maatregelen waarbij we de maatregelen starten binnen de aanvraagperiode, maar waarbij we de verplichting aangaan voor 6 jaar. Dit volledige bedrag is dan ook opgenomen in de tabel. Om de kosten voor de maatregelen in onderstaande tabellen te berekenen zijn wij uitgegaan van de volgende normbedragen.</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td>Bosaanleg (per ha)</td> <td style="text-align: right;">€ 100.000</td> </tr> <tr> <td>Hermeandering (per 1000 m)</td> <td style="text-align: right;">€ 1.000.000</td> </tr> <tr> <td>Natuurinrichting (per ha)</td> <td style="text-align: right;">€ 40.000</td> </tr> <tr> <td>Grondaankoop (per ha)</td> <td style="text-align: right;">€ 79.000</td> </tr> </table> <p>Maatregelen Natuur 2024 - 2025</p>	Bosaanleg (per ha)	€ 100.000	Hermeandering (per 1000 m)	€ 1.000.000	Natuurinrichting (per ha)	€ 40.000	Grondaankoop (per ha)	€ 79.000
Bosaanleg (per ha)	€ 100.000								
Hermeandering (per 1000 m)	€ 1.000.000								
Natuurinrichting (per ha)	€ 40.000								
Grondaankoop (per ha)	€ 79.000								

	Onderwerp binnen natuur	Bedrag (incl. BTW)
	Onderzoek	€ 950.000
	Bossenstrategie	€ 9.869.500
	VHR inrichting	€ 32.005.550
	Kwaliteitsverbetering binnen NNN	€ 9.700.000
	Groen-blauwe dooradering	€ 2.000.000
	Subtotaal Natuur 2024-2025	€ 54.525.050
	Uitvoering maatregelen Natuur	€ 8.178.750
	Totaal Natuur	€ 62.703.800
	Maatregelen Natuur 2024 - 2030	
	Onderwerp binnen Natuur 2024 - 2030	Bedrag (incl. BTW)
	Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer (ANLb) 2024-2030	€ 18.780.000
	Beheer landschapselementen in het kader van groenblauwe dooradering 2024-2030	€ 9.000.000
	Subtotaal Natuur 2024 - 2030	€ 27.700.000
	Uitvoering maatregelen Natuur 2024 - 2030	€ 4.155.000
	Totaal maatregelen Natuur 2024-2030	€ 31.855.000
	<p>Bossenstrategie Check bij Hein</p> <p>Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer (ANLb) ANLb wordt voor een groot deel gefinancierd vanuit het EU GLB budget. Nationale financiering is door de provincie gedekt middels het Natuurpact en wordt agrarisch natuurbeheer aanvullend gefinancierd vanuit het uitvoeringsplan Drentse Boerenlandvogels 2021-2025. Vanaf 2023 is het programma GLB-NSP leidend en wordt het agrarisch natuurbeheer breder ingezet met extra taken op klimaat, water en ook bodem. Naast het opgenomen pakket voor Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer is ook nog een bedrag van € 11,2 miljoen benodigd voor het tariefverschil. Voor dit verschil doen wij een beroep op het deel dat is gereserveerd voor het landbouwakkoord binnen het Transitiefonds en niet van het indicatief provinciaal budget voor Drenthe. In de hierboven omschreven maatregelen en het werkdocument gebiedsprogramma DPLG is omschreven waar het concreet om gaat.</p>	
Verhouding tot indicatief budget voor realisatie van het gehele gebiedsprogramma (totaal maatregelpakketten)	<p><i>Beschrijf hoe de aanvraag rijksbijdrage voor realisatie van het maatregelpakket zich verhoudt tot het indicatieve budget Transitiefonds voor de betreffende provincie.</i></p> <p>Uitgaande van een indicatief budget van 2,5 miljard voor 12 uitvoeringsjaren is het beschikbare bedrag per uitvoeringsjaar € 208 mln. Dit maatregelenpakket voor 2024-2025 is circa 17 % van beschikbare budget.</p>	
Risico's en beheersmaatregelen	<p><i>Beschrijf de top-3 risico's en bijbehorende beheersmaatregelen in de realisatie ten aanzien van het behalen van gestelde doelen, binnen de daarvoor gestelde tijd en binnen budgettaire kaders.</i></p>	

	<p>De omschreven opgaven hebben prioriteit en de daarbij behorende voorgestelde maatregelen zijn no-regret. Met andere woorden, er zijn geen maatregelen opgenomen die negatieve neveneffecten hebben of waar in de toekomst op teruggekomen zou moeten worden.</p> <p>In enkele gevallen kan het zo zijn dat partijen de maatregelen als niet-gewenst ervaren, wanneer het bijvoorbeeld gaat om maatregelen in het kader van stikstofreductie, waardoor een huidige manier van landbouwkundig gebruik niet op dezelfde wijze voortgezet zou kunnen worden. In deze gevallen, zouden de instrumenten en maatregelen zoals omschreven in de formulieren ‘grond en bedrijven’ en ‘landbouw’ dit kunnen oplossen door compensatie, afwaardering of andersoortige maatregel (zie die formulieren voor de concrete instrumenten en maatregelen).</p> <p>De bestuurlijke context is op het moment van schrijven (juni 2023) onduidelijk. Zoals hierboven omschreven gaat het in deze aanvraag om korte termijn, urgente, no-regret maatregelen die ook binnen een jaar kunnen starten. Bestuurlijke haalbaarheid wordt daarom als een beperkt risico gezien en zal naar verwachting ook beperkt de maatregelen kunnen wijzigen. Door te werken met een reservelijst kan in die gevallen ook geschoven worden met maatregelen.</p>
--	---

• **Aanpak met planning en mijlpalen**

<p>Planning met mijlpalen en afronding</p>	<p><i>Beschrijf puntsgewijs de planning van de maatregel met de start, tussenresultaten (mijlpalen) en afronding (opleverbeslissing).</i></p> <p><i>Maak hierbij een onderscheid tussen termijn tot 2023 en daarna.</i></p> <p>Ingangsdatum: zo snel mogelijk</p> <p>Einddatum: december 2025</p>
<p>Gesteld staan voor realisatie</p>	<p><i>Onderbouw met een beschrijving van de organisatie(structuur) en beschikbare menskracht dat de realisatie van het maatregelpakket geborgd is.</i></p> <p>De realisatie van het maatregelpakket is geborgd. Prolander is de uitvoeringsorganisatie van de provincie Drenthe (en provincie Groningen). Prolander heeft al lopende gebiedsprocessen en uitvoeringsprojecten m.n. in het kader van het Natuurpact (frequent in combinatie met KRW). De provincie is opdrachtgever. Zoals in bovenstaande teksten gelezen is, is de provincie voor de uitvoering opgedeeld in acht deelgebieden. Op ieder deelgebied is reeds een team samengesteld met een combinatie van provinciale medewerkers, medewerkers van Prolander en samenwerkende gebiedspartners zoals gemeenten, landbouwvertegenwoordigers, waterschappen en terreinbeheerders. De teams bestaan uit deelprogrammaleider, projectleider, medewerkers gebiedsontwikkeling, ecologen, hydrologen, communicatie, omgevingsmanagers, aanbestedingsexperts, financieel controllers, etc. In de gebieden zijn bestaande bestuurlijke structuren (verschillende commissies), die in het kader van het DPLG her en der verbreed worden. In het kader van lopende projecten wordt reeds in verschillende mate gecommuniceerd met de inwoners van de gebieden.</p> <p>De maatregelen uit dit maatregelpakket kunnen door deze bestaande teams, gebiedsprocessen en communicatielijnen eenvoudig opgepakt worden en vraagt dit beperkt extra organisatorische processen voordat uitvoering kan starten.</p>